

Psihološki aspekti putovanja

doc. dr Tamara Jovanović

Istorijat putovanja

- ▶ Drevne civilizacije – brojni zapisi o putovanju
- ▶ Od XV veka putovanja Evropljana, posete:
 - ▶ Akademskih centara
 - ▶ Ruševina velikih civilizacija
 - ▶ Banja
- ▶ Prvo su putovali plemići i diplomate
 - ▶ od XVII veka putovanja na poznata mesta – TURE
 - ▶ ljudi koji putuju na ture iz zadovoljstva – TURISTI
- ▶ Tura 2-3 godine, sa porastom broja turista se skraćivalo vreme trajanja
- ▶ Turista – mladi muškarac u pratnji tutora, pisao memoare/putopise
- ▶ Industrijska revolucija promenila koncept putovanja
- ▶ Prva turistička agencija – Tomas Kuk i sin, 1872
- ▶ Pojava masovnog turizma
- ▶ Posle drugog svetskog rata ponovni procvat – velika ekonomska dobit

Turizam

- ▶ Veoma kompleksan društveno-ekonomski fenomen, jedna od najznačajnijih privrednih delatnosti
 - ▶ Multisektorska industrija - multidisciplinarno polje istraživanja
 - ▶ Sve više se posmatra kao studija čoveka koji se nalazi van uobičajenog okruženja
 - ▶ Fokus modernog turizma se pomera sa ekonomskog na sociološko-psihološki
 - ▶ Turizam nema jedinstveni teorijski okvir i paradigmu – još uvek nema status naučne discipline
 - ▶ Praksa i teorija suviše odvojene
 - ▶ Turizam ima određene teorijske okvire ali mora konstantno da se prilagođava promenljivoj tematici
-

Turista

- ▶ Četiri odlike turiste:
 - ▶ on putuje na različite destinacije i ostaje
 - ▶ turističke destinacije različite od mesta življenja, aktivnosti različite od svakodnevnih
 - ▶ namerava da se vrati za par dana ili par meseci
 - ▶ cilj putovanja nije da se trajno naseli i/ili zaposli na datoj destinaciji
- ▶ Putovanje mora biti:
 - 1) kratkotrajno, 2) voljno, nenametnuto, 3) sa povratkom, 4) relativno dugačko, 5) neponavljajuće, 6) neinstrumentalno, bez nekog konkretnog razloga, 7) sa težnjom ka promeni i novini
- ▶ U turiste ne spadaju: nomadi, izbeglice, imigranti, diplomate, konzularni reprezentativci, vojska, posetioci u tranzitu na aerodromu i sl.
- ▶ Turista posećuje i domaće destinacije – bolji termin posetilac

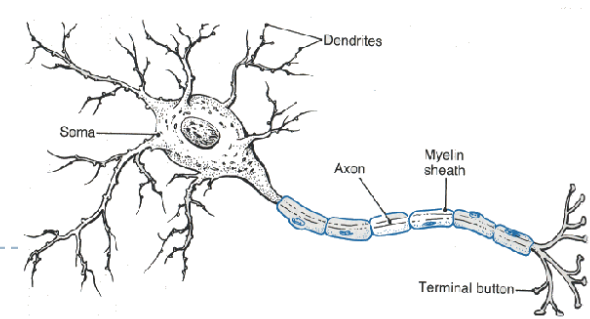
Psihologija u turizmu

- ▶ Istražuje ponašanje i iskustvo turiste
 - ▶ Cilj da se to ponašanje opiše, objasni i prognozira
- ▶ Neki od začetnika psihologije kao nauke su se interesovali za ponašanje posetioca
 - ▶ Galton – laboratorija za posmatranje posetioca muzeja
 - ▶ Vunt – priroda grupa i interakcija između kultura i subkultura
- ▶ Farber i Rizon – istraživanje psihologije putovanja (posle Drugog svetskog rata)
- ▶ Australija – veliki broj istraživača psihologije u turizmu
 - ▶ Filip Pirs (Philip Pearce), Džefri Krauč (Geoffrey Crouch), Pjer Benkendorf (Pierre Benckendorff), Lori Marfi (Laurie Murphy), Glen Ros (Glenn Ross), Jurgen Gnot (Juergen Gnoth)

Fiziološka psihologija

- ▶ Organske osnove ponašanja i doživljaja turiste
- ▶ Putovanje stvara psiho-fizički stres u telu, naročito ako je udaljena destinacija
- ▶ Potrebno čak 21 dan da se osoba u potpunosti adaptira na novu vremensku zonu
- ▶ Istraživačke teme:
 - ▶ Sredstva transporta utiču negativno na ljudske receptore – održavanje ravnoteže i orijentacije
 - ▶ Izmenjena percepcija utiče na zadovoljstvo putovanjem
 - ▶ Trovanja hranom – 60% posetioca Kariba dobija dijareju
 - ▶ Seksualno prenosive bolesti tokom putovanja
 - ▶ Ergonomija – kako dizajnirati mašine koje se koriste u turizmu, kako treba da izgleda nameštaj i prostor

Kognitivna psihologija

- ▶ Memorija, obrada informacija, donošenje odluka, pažnja, mišljenje, rešavanje problema i jezik turista
- ▶ Vrlo malo istraživanja koja se fokusiraju na ove aspekte
- ▶ Istraživačke teme:
 - ▶ Ispitivanje mentalnih šema i kognitivnih mapa
 - ▶ Percepcija i obrada konkretnih mapa i novog prostora
 - ▶ Dobro orijentisani turisti su i zadovoljniji, manje mentalnog napora
 - ▶ Modelovanje procesa donošenja odluke o mestu odmora
- ▶ Istraživači putovanja koriste termine ali ne i metodologiju kognitivne psihologije

Psihologija individualnih razlika

- ▶ Identifikovanje razlika u ličnosti, veštinama i sposobnostima turista
- ▶ Ishodi kognitivnih procesa u životu individue
- ▶ Istraživačke teme:
 - ▶ Veza između osobina ličnosti ili veština sa učešćem u rekreacionim i turističkim aktivnostima
 - ▶ Psihografski/motivacioni profili turista – marketing
 - ▶ Široka primena Maslovljeve hijerarhije motiva

Socijalna psihologija

- ▶ Uticaj stvarnog, zamišljenog ili impliciranog društva na misli, osećanja i ponašanje turista
- ▶ Turizam je socijalno-psihološki fenomen, smisleno ponašanje individue u socijalnom kontekstu
- ▶ Prethodne grane psihologije zanemaruju socijalni kontekst
- ▶ Istraživačke teme:
 - ▶ Stereotipi i stavovi
 - ▶ Odnos gost-domaćin
 - ▶ Altruizam, prosocijalno ponašanje, takmičenje, agresija...
 - ▶ Formiranje grupa na putovanju
 - ▶ Vodič kao lider grupe
 - ▶ Psihičke posledice kulturnog šoka

Psihologija okruženja

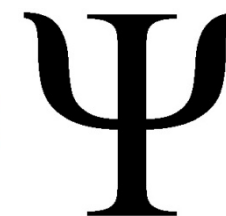

- ▶ Socijalno ponašanje se odvija u određenom vremenu i prostoru
- ▶ Razumevanje međuljudskih odnosa, socijalne distance, predstavljanje prirodnog i veštačkog okruženja
- ▶ Istraživačke teme:
 - ▶ Imidž
 - ▶ Gužva

Psihologija i turizam

zajedno ili odvojeno?

- ▶ I turizmolozi i psiholozi imaju koristi od saradnje
- ▶ Veliki potencijal u njihovoj integraciji
- ▶ Psihologija u turizmu - fale debate i sažeci dosadašnjih istraživanja
- ▶ Psihologija je poznata po svojim debatama, može doprineti razvoju ovog pravca istraživanja
- ▶ Geografi, sociolozi, istraživači slobodnog vremena koriste psihološke termine i metodologiju u istraživanju putovanja
- ▶ Psiholozi se za sad veoma sporadično uključuju u ova istraživanja
- ▶ Zašto?

Hvala na pažnji!

